

и 61798/2

УГОРЩИНА.

II.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Державні фінанси і кредит.
Шляхи і транспорт. — Торговля.

Держ. арх. 1950

Дозволено цензурою. — Ausgabe amtlich bewilligt.
Kiadása hivatalosan engedélyezve.

Накладом „Відродження України” — Verlag des „Widrodschennje Ukrainy.”

A „Vidródzsennje Ukraine” kiadása.

Відень — Wien — Bécs, I., Georg Cochplatz 3.

1918.

9 (Δ439)

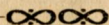
ЛННБ України ім.В.Стефаника

00437065 (P)

ОСИИ ЦВІТАЛІ БРАТ

ВІДЕНЬ, VI./2. Wien, VI./2., Mariahilferstrasse 111.

Вовняні товари й біле. Шовки й оксаміти.
Дивани, жіноча конфекція й блюзки.

НАЙБІЛЬШИЙ РОЗСИЛКОВИЙ І ЕКСПОРТОВИЙ ДІМ
===== В АВСТРІЇ. =====

ЕКСПОРТОВЕ ТОВАРИСТВО

ТОВ. ЗАРЕЄСТРОВАНЕ З ОБМЕЖЕНОЮ ПОРУКОЮ

ВІДЕНЬ, IX. Wien, IX. Althanplatz Nr. 6. ВІДЕНЬ, IX.

СОЮЗ НАЙБІЛЬШИХ СПЕЦІАЛЬНИХ ДОМІВ
АВСТРІЇ ДЛЯ ЦІЛОГО ОДІЖНОГО ПРОМИСЛУ.

Одіж і біле для панів і пань, блюзки, капелюхи,
краватки, парасолі, черевики, футряні вироби і т. д.

199. 1987

Львів. Бібліотека

АН УРСР

15.422

Державні фінанси і кредит.

Угорська держава виявила себе у світовій війні і політично й мілітарно важним чинником, бо її державний устрій опирається на тисячлітній історії, а воєнна сила її населення здавна добре відома. Угорщина видержала також економічно і виповнила виключно власними засобами всі матеріальні завдання сеї війни, які перевищують всякі дотеперішні поняття. Сього не надіяли ся навіть сі, які думали, що знають свій край. Вони знали, що ся „кормителька Європи“, не дивлячись на безпримірну „голодову блокаду“, зуміє прокормити не тільки своє власне населення, але також допомогти своїм союзникам. Але що угорський промисл, який розвинув ся щойно в останніх десятиліттях, покрий велику часть кольосального воєнного запотребовання, сього не надіяв ся ніхто. Одначе найбільшу несподіванку зготовила Угорщина своїм приятелям і неприятелям, коли угорський грошевий ринок, що складав на давнійші угорські державні позички найвисше кількості мільонів корон, видобував в часі світової війни з власних засобів мільярди за мільярдами і зібрав на своїх сім воєнних позичок майже п'ятнадцять мільярдів корон. До спільних чистих воєнних коштів Австро-Угорщини, які дійшли в осени 1917 року до 49 мільярдів, вона внесла по кінці 1917 року не менше як дев'ятнадцять мільярдів корон із своїх власних ошадностей, користуючись заграничним кредитом тільки

в незначних розмірах і покриваючи власними засобами своє воєнне запотребовання. Отсе вислід, яким може почванити ся лиш небагато учасників сеї світової війни.

Сей вислід треба завдячувати невгаючій роботі п'ятидесятьох літ. Коли в 1867 році привернено знова конституційну самостійність Угорщині, була угорська держава і фінансово й економічно дуже відстала. Державний організм й економічне життя мусіли бути основно перебудовані. Се була тяжка праця і державна господарка Угорщини виказувала щорічно великі недобори. Треба було затягнути великі позички, щоби розвинути національну продукцію, збудувати сіть залізничних шляхів, піднести культурний рівень, а при сім подбати про мілітарне забезпечення краю. Але ся пильна праця діждала ся небаком нагорода і в 1889 році тодішній міністр фінансів др. Олександр Векерле, недавній президент міністрів, міг предложити парламентови перший бездефіцитний бюджет. А що сей вислід мав сильні основи, доказала господарка угорської держави, яка з сеї пори аж до світової війни вела ся щорічно без дефіциту, а навіть виказувала значні надвижки.

Державна господарка Угорщини в ХХ. столітті розвинула ся сильно завдяки розцвітові всіх галузей сільського господарства, промислу і доріг.

Звідомлення угорського міністерства фінансів подають такі дані:

В роках		Розходи	Приходи	Державні довги
в мільйонах корон				
1896—1900	пересічно	1.057	1.086	4.471
1901—1906	„	1.359	1.325	4.682
1907—1910	„	1.576	1.621	5.940
1911	„	1.768	1.830	5.406
1912	„	2.013	1.954	5.520
1913	„	2.318	2.546	6.195

Львівська бібліотека

АН УРСР

№ И 61.798

Тимчасовий державний бюджет за перший і останній воєнний рік виказує такі цифри:

1914—1915

1917—1918

в мільйонах корон

Звичайні розходи	1878	2.591
Несталі „	150	178
Розходи на движиме і недвижиме майно	235	233
Всі розходи	2.264	3.003
Звичайні приходи	1.953	2.616
Надзвичайні „	310	387
Всі приходи	3.003	3.003

Приходи виказують надвижку около 45.000 корон. Покриття процентів перших п'ятих воєнних позичок забезпечене новими податками. Прогенти слідуєчих воєнних позичок забезпечують нові податки і підвисшенне старих. Міністр фінансів др. Олександр Попович заявив дня 22. лютого 1918 року в парламенті, що виплата процентів за всі воєнні позички Угорщини мусить бути безумовно забезпечена державними приходами.

Що сі гарні висліди державної господарки стояли на зовсім реальних основах, видно не тільки із постійного розцвіту всіх галузей сільського господарства, промислу і торгівлі, про яку буде мова в слідуєчих статтях, але також із безстанного скріплювання угорського грошового ринку, із величезного росту народніх ошадностей і з сили капіталу фінансових інституцій краю.

В 1914 році було на Угорщині 2.040 банків і кас ошадностей і 3.760 кредитових товариств з 3.859 мільйонами корон щадничих вкладок, 1.229 мільйонами корон вкладок на біжучий рахунок, 3.992 мільйонами корон гіпотек і 1.250 мільйонами корон міських кас ошадностей.

В книзі річних звідомлень угорських банків за 1916 рік находимо ще такі дані:

При кінці 1916 року акційний капітал будапештенських фінансових заведень виносил 711.02 мільйони корон, а резервовий капітал 419 мільйонів; таким робом весь влас-

ний капітал виносил 1.130.50 мільйонів корон. Сума вкладок виносила 2.190.76 мільйонів, сума грошей на біжучий рахунок 1.159.30 мільйонів, сума кредитів 2.075.85 мільйонів, сума переводних векслів 3.331.30 мільйонів, отже весь власний і чужий капітал виносил 10.031.12 мільйонів корон.

Операції виносили: банкові потреби 247.70 мільйонів, векслеві справи 1.062.24 мільйони, вартісні папери 1.324.20 мільйонів, льомбарди 1.516.82 мільйони, дебітори 2.025.68 мільйонів, гіпотечні позички 3.528.03 мільйони корон.

Концентрація капіталу на Угорщині зробила великі поступи. Великі будапештенські банки разом з численними своїми філіями творять могутні фінансові центри, які мають в своїх рядах не тільки велике число банків середніх розмірів, але втягнули в круг своїх інтересів також значну частку угорського промислу. Сі великі банки святкують тепер ювілей. Будапештенський угорський комерційний банк святкував в марті 1917 року своє 75- ліття, загальний угорський кредитовий банк в жовтні 1916 року 50- ліття з дня свого заложення, угорський есконтовий і векслевий банк святкував 50- літній ювілей в лютому 1917 року, а угорський гіпотечний банк при кінці 1917 року; угорське банкове і торговельне акційне товариство святкувало свій 25- літній ювілей в 1916 році. Сильне акційне товариство „Перша Будапештенська Каса Ошадностей існує від 64 літ.

Кредитовий банк з союзними банками мав вже при кінці 1916 року 162 мільйони акційного капіталу, 132 мільйони резерв і 1316 мільйонів корон вкладок, разом 1.611.5 мільйонів корон власного і чужого капіталу.

Будапештенський угорський комерційний банк разом з 13 союзними банками мав 106.1 мільйонів корон акційного капіталу, 157.1 мільйонів корон резерв і 896.1 мільйонів корон вкладок, разом 1.159.3 мільйони корон.

Група есконтного і векселевого банку з 10 заведеннями мала 134.1 мільйонів корон акційного капіталу, 49.5 мільйонів корон резерв і 633 мільйони корон вкладок.

Група угорського банкового і торговельного акційного товариства мала понад 76 мільйонів акційного капіталу, 24.2 мільйони резерв і 356 мільйонів корон вкладок.

Сі чотири групи і інші будапештенські фінансові заведення виказали в своїх білянсах за 1916 рік 62.75 мільйонів корон акційного капіталу, 470.3 мільйони корон резерв, 4.541 мільйонів корон вкладок і кредитів, разом отже 5.633.6 мільйонів корон власного і чужого капіталу.

В 1917 році зробив сей концентраційний процес дальші поступи, бо всі ті великі банки збільшили значно свої капітали (на 1918 рік заповіджено дальше підвищення капіталу) і до їх спілки приступає знова цілий ряд менших фінансових інституцій.

Сі банки стоять в центрі цілої емісійної діяльності, яка була в 1916 році на Угорщині дуже інтензивна. Випуск акцій (в що очевидно не враховані мільярди воєнних позичок) дав в 1916 році для нових акційних товариств 223.6 мільйонів корон (проти 43.6 і 69.9 мільйонів в двох попередніх руках і 243.9 мільйонів в 1911 році). Крім сього збільшило в 1916 році на Угорщині 211 акційних товариств свій акційний капітал о 278.9 мільйонів корон, а ре-

дукція капіталів наслідком ліквідацій або вигаснення акцій виносила тільки 37.86 мільйонів.

По думці закона про повстання в 1916 році центрального органу фінансових заведень із 103.75 мільйонами нові банки могли бути основані тільки в невеликім числі. Основані в 1917 році нові банки мали 309.22 мільйони корон капіталу, збільшення капіталів виносило 888.60 мільйонів корон; коли відчислити редуцію капіталу (66.47 мільйонів), то загальний номінальний капітал угорських акційних товариств зріс в 1917 році о 1.131.35 мільйонів корон.

Одначе акції більшої часті фінансових заведень і інших акційних підприємств мають далеко більшу ціну від своєї номінальної вартости. Коли обчислити випущені в 1917 році нові акції по їх емісійному курсови, то загальний капітал угорських акційних товариств зріс о 1.526.29 мільйонів корон.

Се цифри, які в мирних часах навіть приблизно не можна було досягнути. Вони показують, що сила капіталу угорського народу в часі світової війни виявила ся з незмірною величию. Се видно із сього зіставлення:

	Нові фінансові підприємства	Підвищення капіталу
Номінальна сума в мільйонах корон		
1917	309.22	888.60
1916	233.60	278.90
1915	43.61	82.44
1914	69.92	93.19
1913	154.59	167.76
1912	203.16	277.73
1911	243.97	340.67

1911-ий рік був роком високої конюнктури і поставив рекорд в русі капіталу. Сей рекорд світло побито в четвертім році світової війни.

Шляхи і транспорт.

Розвиток торговельних зносин із сходом, а саме з Україною, Росією й західною Азією залежить в першій мірі від перевозових можливостей. А щодо сього є Угорщина в дуже кориснім положенню. Користи її географічного положення, яке дозволило їй бути в середніх віках посередником між сходом і заходом, зменшили ся значно в повійших часах наслідком дешевих морських тариф, так що транспорт з середущої Німеччини через Гамбург і Гібральтар до західної Азії й Батума був дешевший, чим транспорт далеко коротшим водним шляхом Дунаю. Але тепер недостача тоннажі у всіх державах виключає на довший час морську конкуренцію, тому народи середущої Європи і сходу звертають цілу свою увагу на дунайський водний шлях, який на мілких місцях буде поглиблений і злучений при помочи нових каналів з великими водними шляхами середущої Європи. Зносини між Україною, Росією і західним Балканом будуть в дуже великій мірі залежати від угорської сіти залізничних шляхів. Угорщина була до сеї пори злучена з балканським півостровом тільки двома залізничними мостами (великий Земун-Бельградський і менший на Саві коло Броду), причім боснійські лінії кінчили ся зовсім на полудневій границі Боснії. Одначе тепер проєктуєть ся другий міст на Дунаю коло Базіяша, а боснійський залізничний шлях, що до сього часу йшов через Герцеговину до Адрійського моря, злучить

ся в „Санджаку” із східними залізничними лініями; дальше угорська й австрійська залізнична сіть буде злучена через Кнін з Дальмацією. Злука з румунськими, українськими, російськими і польськими залізничними шляхами вже привернена.

Щойно в часі війни з Росією оцінено як слід стратегічну вагу угорських залізничних шляхів, що ведуть на схід і постарано ся про кращу звязь їх зі сходом; сі шляхи будуть служити мирним торговельним зносином з Польщею, Україною й Росією.

На долішнім Дунаю угорська плавба не була значна, хоча визначний міністр залізниць Барош проломив Залізні Ворота і збудував між тамошніми катарактами канал, пригідний у всяку пору для плавби. Одначе від Орсови аж до уйстя був Дунай в румунських руках. Та при заключенню мира з Румунією вудуть забезпечені для угорської плавби з Будапешту до Суліни, Одеси й Батум кращі улюви.

Введена Барошем в 1889 році тарифа по областям спричинила тільки переїзд російських подорожних до Італії через угорські залізничні шляхи. Тепер сими лініями буде мабуть перевозити ся також частина товарів з Росії. Наслідком недостачі морської тоннажі і високих морських тариф особливо для масових посилок будуть відбувати ся також торговельні зносини України й Кавказу з полудневою й середущою Європою по долішньому Ду-

ною, а саме через Фіюме в полудневу Європу, а через будапештенську торговельну пристань, яка має бути збудована в найблищій часі, в полудневу Німеччину.

Під теперішню пору плавба по Дунаю спочиває у військових руках. Військова власть має в своїй розпорядимости 157 пароплавів з 71.914 силами коней (з сього 30.181 припадає на упривілейоване товариство плавби по Дунаю, а 20.545 на корол. угорське товариство плавби ріками і морями), понад 1.039 великих товарових суден (баржі, байдаки) з 664.321 тонами торговельної поємности і понад 5871 робітників на берегах для ладовання й виладовування, а крім сього 5362 особи вишколеного в плавбі персоналу.

Військова власть найшла в найновішій часі спосіб і дорогу до сього, щоби освітити русло Дунаю так, аби кораблі на долішнім і середущім Дунаю могли їздити також в ночі, що значно пособляє розвиткови руху.

Угорське правительство пізнало ще перед світовою війною превелику вагу морського руху і піднесло суму щорічних підмог правильним угорським товариствам мореплавби з 4 мільонів на 10 мільонів корон. Після гірких досвідів світової війни піде воно певно дальше і буде старати ся про збільшення й поширення їзди до Леванту. В сій надії угорське східне товариство для мореплавби, кораблі якого їздили особливо між Сулїною й Константинополем, піднесло свій акційний капітал і візьме в свою програму їзду від Залізних Воріт до північних, східних і полудневих пристаней Чорного моря. Таким чином се товариство дасть новий імпульс зносинам між Україною й середущою Європою.

З уваги на сі можливости подаємо низше докладніший опис шляхів і доріг, які має в своїй розпорядимости Угорщина.

Сіть залізничих шляхів мала при кінці 1913 року 21.758 кілометрів довжини; з того було 8.205 кілометрів державних залізниць, 10.208 кілометрів було під упра-

вою держави, а 3.393 кілометри було в приватних руках (з того 1.322 кілометри головних і 12.279 кілометрів льокальних залізниць). При кінці 1913 року мала ся сіть залізничих шляхів 2.917 стацій, 1.708 перестанків, 4.507 льокомотив, 3.043 тендерів, 9.549 особових і 102.614 товарових возів. Сі залізничі шляхи перевезли в 1913 році кругло 166 мільонів подорожних і 87.17 мільонів тон товарів; приходи виносили 588 мільонів корон, розходи 395.9 мільонів корон, виданий на інвестиції капітал 4.906 мільонів корон. Залізничий персонал числив 234.007 осіб.

Сі залізничі шляхи відповіли вповні кольтсальним вимогам світової війни, одначе наслідком підвисшеного руху весь їх склад і матеріал зужив ся так, що треба буде видати найменше 2 мільярди корон, щоби привести їх до стану, який давав би надію, що вони відповідать майбутнім вимогам руху.

Щоби зменшити до певної міри рух на залізничих шляхах, буде присвячена спеціальна увага розширенню водних шляхів. Угорщина має 6.011 кілометрів водних шляхів, одначе під теперішню пору можуть їздити кораблі тільки на довжині 3.502 кілометрів, а саме 1001 кілометрів по Дунаю, 760 по Тисі, 187 по Драві, 598 по Саві, 118 по Марошу, 115 по Керешу, а 350 по каналах.

Угорська плавба по ріках має тепер 78 кораблів з колесами і 93 кораблі зі шрубами, що містять в собі 14.249 тон, а крім сього 498 залізних товарових кораблів з 207. 976 тонами містоти.

В 1914 році переїхало сими кораблями 2,186.013 подорожних а крім сього ними перевезено 4,863.527 тон товарів. На долішнім Дунаю перевезено в 1913 році 6,740.347 подвійних сотнарів товарів, а саме: 2,207.102 подвійні сотнари перевезло привілейоване товариство плавби по Дунаю, а 1,009.815 подвійних сотнарів — королівське угорське товариство плавби по ріках і морях; решту перевезло сербське, румунське і полуднево-німецьке товариство.

В морській плавбі через Суліну брало участь (1913) 936 кораблів з 1,742.907 тонами містоти, з чого 72 кораблі з 129.526 тонами містоти йшло під угорським прапором, 86 кораблів з 183.657 тонами під австрійським, 278 кораблів з 669.598 тонами під англійським, 112 кораблів з 211.729 тонами під грецьким і 118 кораблів з 181.867 тонами під італійським прапором.

Дуже метке угорське товариство для вільної плавби „Атлантика” піднесло тепер свій капітал до 10 мільонів корон, щоби через вибудовання і вихіснування плавби на ріках направити сі некорисні відносини на долішнім Дунаю в користь угорського прапора.

Проектівана в Будапешті велика торговельна пристань зробить по всякій правдоподібности столицю Угорщини одним з найважніших торговельних міст для плавби по Дунаю.

Угорська торговельна фльота грала до сеї пори вельми скромну ролю. Вона мала в 1914 році тільки 412 вітрильників (1.837 тон містоти і 1.071 осіб), 70 пароплавів для дальшої їзди з 136.107 тонами і 1.603 людьми і 67 прибережніх кораблів з 11.799 тонами і 644 людьми.

Одержуючи підмогу, торговельна фльота їздила по Середземнім морю і по обох побережах Атлантийського океану, а кілька разів була в Леванті й Австралії. Висоту державних субвенцій на короткий час перед війною підвисшено з 3 на 10 мільонів корон, причім брали ся під увагу численні

нові поїздки, які зачнуть ся очевидно щойно після війни.

В Фіюме, одинокій значнійшій морській пристані Угорщини, начислили в 1913 році 13.975 приїхавших кораблів з 3,377.950 тонами містоти, одначе прибережнє і льокальна їзда (в Абацію) не була сюди вчислена. Товаровий рух фіюмської пристані виносив, в сім році 9.23 мільонів тон, вартости 213.4 мільонів корон привезених товарів і 11.7 мільонів тон, вартости 264.59 мільонів корон вивезених товарів.

Що Угорщина зробить по війні все можливе, щоби довести свого невеличку торговельну фльоту до висоти свого теперішнього світового положення, ясне само собою.

Про угорські почти, телеграфічні і телефонічні лінії згадаємо лише стільки, що міжнародній телефонічний рух із заграцією дав в останнім мировім році 256.745 розмов із заграцією і 251.491 розмов із заграцією. Крім сього заходять ся пильно коло поширення телефонічних звязей зі сходом.

З уваги на згадані на початку статті гарні вигляди зносин України і Росії з Угорщиною буде мусіти бути збільшена угорська сіль залізничних шляхів і все, що стоїть з нею у звязи; дальше буде мусіти бути поширена програма і матеріял угорської плавби по ріках і морях, а наконєць будуть мусіти бути значно поширені і поглиблені уладження і будови угорських пристаней на Дунаю і в Адрії.

Торговля.

В статистиці заграничної торгівлі культурних держав про Угорщину не згадується. В ній говорить ся тільки про Австро-Угорщину. Окремої угорської торговельної області не знають, бо Австрія й Угорщина творять спільну митову область. Тому треба зазначити, що Угорщина і після 1526 року, коли вибрано Габсбурга угорським королем, була самостійною митовою областю, відділеною від Австрії до 1851 року митовою границею.

Прагматична Санкція 1723 року і ст. 10 закону з 1790 року означили ясно політичну й економічну самостійність Угорщини.

Коли правні відносини між Австрією й Угорщиною управільнено знова порозумінням 1867 року, то в двох точках сього основного закону установлено політичне й економічне право самоозначення.

§ 3 звучить: Разом з означенням таким робом зобов'язанням (оборона, спільної нетикальності) Прагматична Санкція установила ясно також умову, що конституційна державно- правна і внутрішня адміністраційна самостійність Угорщини має бути збережена без найменших змін.

В § 58 говорить ся: З Прагматичної Санкції не виходить також спільність комерційальних справ, бо по її думці землі угорської корони в правнім відношенню відокремлені від інших країв і можуть для того як такі видавати розпорядження при помочи свого відвічального правительства і законодавства, а свої комерційальні справи управільнювати митовими границями.

З уваги одначе на се, що обопільні інтереси Угорщини й інших країв цілої монархії при стичности з собою мають велику вагу і є вельми численні, угорський парламент ухвалив в 59 § сього основного закону готовість заключати час від часу в комерційальних справах між землями угорської корони з одної сторони і іншими краями монархії в другій сторони митові і торговельні союзи.

На сій основі були управільнені економічні відносини між Угорщиною й Австрією в 1867 році на десять літ, а потім в 1878 і в 1888 р. р. знова на десять літ.

Се й були так часто згадувані переговори про вирівнання; одначе предметом їх нарад не були ніколи справи політичні, тільки економічні, які викликували кожним разом значні зміни в економічних відносинах.

В 1898 році не можна було відновити митового і торговельного союзу наслідком значного противенства інтересів. Для того угорський парламент в XXX ст. закону 1899 року (який дістав очевидно санкцію монарха) заявив, що по думці висше згаданого 58 § ст. закону 1867 року „у відношенню земель угорської корони наступив правний стан самостійної митової області.” Та парламент постановив на основі свого суверенного права в економічних справах, що існуючий тоді стан (спільність мита) остає на основі взаємности до 31. грудня 1907 року без зміни.

При заключуванні торговельного договору з Німеччиною в 1905 році не міг знайти сей стан примінення, бо в сім році

угорський парламент наслідком його опозиційної більшості розпущено і Угорщина опинилася в тяжкій конституційній кризі.

Після майже дванадцятилітніх переговорів управильнено сі відносини знова порозумінням дня 8. жовтня 1907 року, однак сим разом не при помочи митового і торговельного союзу, а торговельним договором. Відповідно умовам договору обі держави (значить: Австрія й Угорщина) не творять більше одної спільної митової й торговельної області, тільки дві господарські області, звязані обовязуючим обі сторони договором; вони мають одну спільну митову границю у відношенню до заграниці.

Сей договір скінчився 31. грудня 1907 року і його тимчасово продовжено.

По думці III. ст. сього договору переговори і заключення торговельних договорів з іншими державами звязане є з правними обовязками для обох держав — під умовою, що їх затверджено обома закондатними тілами на основі конституції.

По IV. ст. спільний міністр заграничних справ має виповісти й уневажнити такі договори, як тільки сього жадає хочби одна сторона, що заключила договір, значить Австрія або Угорщина.

Се виповідження мусить наступити найпізнійше до шістьох місяців після виявленого одною стороною бажання. Однак з уваги на се, що в часі світової війни таке виповідження договору могло би викликати небажані замішання, правительства обох держав заключили новий союз, по якому виповідження має проголосити ся зараз після сього, як одна сторона вискаже подібне бажання.

Сей союз обезпечує угорській державі се, що кінець договорів, заключених з іншими державами, буде сходити ся з часом, в якім кінчити ся буде договір з Австрією. Після впливу реченця для згоди Угорщина буде мати свободу ділання у відношенню до других держав.

В часі світової війни знищила Англія

і Франція всякі міжнародні договори і постанови. Вони не укривають також свого наміру бороти ся з центральними державами після покінчення війни на економічнім полі всіми можливими засобами, які тільки можна придумати і які ще будуть видумані пізнійше. В Росії ще в часі війни проти центральних держав визначні економісти бороли ся проти сього наміру і сю думку покинули Росіяне вже в часі переговорів про розем.

Перед управильненням відносин до Росії й України мусітиме Австрія й Угорщина упорядкувати оконечно свої взаїмні економічні відносини, а саме привілей спільного оборотового банку, проблему валюти, відношення степеня участі в державних розходах обох держав на заграничні справи і на оружну силу, систему продовольчих податків і існуючі вже державні монополії або сі, які будуть введені в будучині, дальше систему будучої торговельної політики, справу клявзулі найбільших привілеїв, нову автономну митову тарифу з її 200 статтями, справу аграрної і промислової охорони мита, реформу товарових бірж, реченцеву торговлю і т. д.

Всі ті справи звязані в меншій або більшій мірі з будучими принципами світового господарства і з справою задуманої проти центральних держав економічної війни.

Рішення про сю економічну війну впало вже наслідком несумнівного тепер висліду світової війни в мировім договорі з Україною, Росією і Румунією і скінчить ся мабуть так само в договорі про загальний мир.

Ми надіємо ся, що найвисша ціль світової війни — свобода моря — буде осягнена.

Центральні держави зломали вчаси англійську бльокаду вже війнами на Балкані. Вони прилучили до середно — європейської економічної області також Балканський півострів і Туреччину і поширили таким робом свій торговельно-політичний фронт від Гамбургу й Кенігсбергу через Відень,

Будапешт, Софію, Константинополь до самої Малої Азії, а від Північного і Балтійського моря до Чорного.

Заключений з Україною і Росією економічний мир відсунув від центральних держав остаточно небезпеку економічної війни, якою грозила їм Англія.

Сей мир матиме також свій вплив і на економічну політику центральних держав; політика високого аграрного охоронного мита і торговельної ізоляції, яку ведено у відношенні до східних і полуднево — східних європейських країв, мабуть не буде приміняти ся і торговля України й Росії з Австрією і Угорщиною, яка вела ся перед війною в незначних розмірах, розвинеть ся значно сильніше.

Засоби і шляхи сього розвитку вилонжені детально і в конкретнім виді в статтях про шляхи, про сільське господарство і промисл на Угорщині.

Тепер зазначимо тільки, що безпосередній оборот Угорщини з старою Росією виносив:

	Угорщина ввозила з Росії	Угорщина вивозила в Росію
	в тисячах корон	
В 1910 році	16.028	11.607
„ 1911 „	11.898	10.463
„ 1912 „	13.871	8.657
„ 1913 „	9.739	11.142
„ 1914 „	6.500	10.006

З Росії ввозила Угорщина головним чином асбест, лен, коноплі (клуче), кишки, збіже, мак, вовну, риби, стручкові овочі, терпентину, ікру, тютюн, шкіри, дерев'яні вироби, насіння цукрових буряків, дерево до будови і т. д.

В Росію вивозила вона коні, сільськогосподарські машини, мотори, електричні жарові лампи, сирі шкіри на обув і шкіри на футра, риж, порізане дерево до будови, торпеда, вовну, насіння, гіркі мінеральні води, магнезит, металеві вироби, віск, вино, барболі, шкіри, товари з бляхи, інструменти,

ліки, електричні апарати, ярину, овочі, будовий екстракт, алькальоїди і т. д.

В часі світової війни усувано вільну торговлю все більше і більше із господарського життя центральних держав. Внутрішня торговля обмежена численними постановами проти підбивання цін і многократної продажі товарів з рук до рук кождим разом по все висших цінах (так звана „ланцюгова торговля“), заграничну торговлю параліжують видані у великій кількості заборони, що дотикають ввозу, вивозу і перевозу. Як торговля з загралицею, так і внутрішня торговля поставлені в тяжкі умови задля недостачі вагонів, як також тому, що центральна управа для транспортних справ, яка містить ся у воєнним міністерстві, віддавала цілий подвижний стан виключно для ужитку військових інтересів. Щоби облегчити до деякої міри торговлю з окупованими областями і з союзними східними народами, уладжено в сих областях військові централі для торговельного руху, які дбали також про приватну торговлю, а крім сього основано для сього руху урядові торговельні бюро, які давали дозвіл на ввіз і вивіз і посередничими при доставі вагонів.

Головну часть продажі товарів, а навіть їх виріб передано так званим центральям, які стоять під контролею правительства. До кінця 1917 року було на Угорщині около 36 таких централей. Вони виробляють або контролюють торговлю продуктів, сирих або готових шкір, бараболей, костей, обуви, цукру, дерева, металів, свічок, вовни, сірників, вугля, кави, кавчука, крохмалю, клямок до дверей, отрубів, полотняних товарів, старого заліза, оливи, товщів, сталі, паперових матеріалів, паперових відпадків, нафти, дегтю, спіритусу, свиней, сливок, товарів до їдження, газетного паперу, залізних виробів, худоби на заріз, овочів консерв і т. д. Можна одначе надіятися що ся система після війни буде знесена і торговля й промисл освободять ся з теперішньої опіки.

Торговля з Україною й Росією буде в початках вести ся в головній мірі сими центральми в області ввозу продуктів на Угорщину, а вивіз угорських фабрикатів на Україну і в Росію — при помочи угорського торговельного бюро. Одначе правительства вимовлять собі право забезпечити собі певну рівновагу між ввозом і вивозом, а саме шляхом видання дозволу на імпорт і експорт, доставою вагонів і кораблів, яка до них належить і централістичним управлінняннем обопільних вимог валюти.

Одначе на довший час годі виключити вільну торговлю. Теперішнє угорське правительство взяло в свою програму відновлення вільної торгівлі, а міністр торгівлі Стерені підчеркував се дуже енергічно в численних публичних промовах.

Підприємці і купці, що ждуть на сю еманципацію, надто численні, щоби можна було їх ще дальше лишити в теперішній залежності. Народня перепись з 1910 року виказувала на Угорщині 439.778 самостійних промислових і торговельних підприємств з 1.405.000 заробітними особами і 1.810.544 особами, що жили з їх заробітків, в сім числі 4.200 великих підприємств з 416.543 особами, що мали в них заняття.

Тому, що в інших статтях говорить ся тільки про спеціальні промислові групи, зазначимо на сім місці коротко, що інтереси торгівлі і промислу є під охороною двох офіційних заведень. Одно з них — се торговельні і промислові палати, які знаходять ся в Арадї, Бестерцбанїї, Брашо, Будапешті, Дебрецинї, Фіюме, Гирі, Касса, Кольожварі, Марошвашаргелї, Мішкольці, Надьвараді, Печі, Пожонї, Шопронї, Сегедї, Темешварі, а для Хорватті — в Осіяку, Загребі і Сенї.

Ремісники творять корпорації, а саме у великих містах для кожної області промислу самостійну групу, а в менших містах всі ремісники обєднують ся в одну корпорацію даної області. В 1910 році було 414 таких корпорацій з 137.650 майстрами, 137.858 помічниками і 82.331 учениками.

Представниками інтересів промислу і торгівлі є: промисловий союз для цілої Угорщини, союз угорських фабрикантів, оба з численними спеціальними відділами, потім професіональні союзи ткацького і гірського промислу, фабрик заліза і машин, фабрик для обривлювання заліза і металів, шкіряного промислу, великомиських млинів, провінціяльних млинів, фабрик цукру, спірітусових, хемічних і будівельних заведень, вугляного промислу, фабрик обуви, фабрик сірників, електротехніків, броварів, графічної штуки і т. д.

Спеціально для загальної торгівлі існують: угорський торговельний союз для цілого краю (12 тисяч членів і багато відділів), будапештєнське товариство „Льойд“, угорський купецький дім, будапештєнська торговельна корпорація і ще кілька нових союзів великих торговців і деталістів; дальше професіональні союзи для торгівлі зерном, продовольчими засобами, кольоніальними товарами, будівельним матеріалом, технічними предметами, залізними товарами, спіртовими напитками, паперовими товарами, спеціалами, а наконєць товариства торговельних агентів, представників фабрик і подорожуючих купців (комівояжерів).

В однім тільки Будапешті існує около 100 купецьких і промислових професіональних союзів.

Промислові акційні товариства, що існували вже перед війною, мали 1.136 міліонів корон акційного капіталу (837 міліонів корон угорського, 210 міміонів австрійського, 30 міліонів німецького і 56 міліонів корон чужих капіталів) і 2888 міліонів корон ріжних резервових капіталів.

Про заграничну торговлю в поодиноких областях говорить ся у відповідних статтях. Тут наводимо тільки найважніші цифри. Ввіз Угорщини в 1913. році виносив 2.075 міліонів корон, в останнім нормальнім році (1912) 2.212 міліонів корон; вивіз в 1913 році виносив 1.904 міліонів корон, а в 1912 році — 1.962 міліони корон.

Тут треба підчеркнути, що Угорщина,

яка не є відокремленою митовою областю, означає статистично розмір своєї виїсної торгівлі з Австрією, Боснією і загроаницею при помочи декларацій, які мусять бути вислані угорському статистичному центральному урядови про кожду висилану або приходячу партію товарів з 2678 залізничних стацій, 126 пристаней для пароходів і 4725 почтових урядів. Згаданий уряд достав в 1913. році такі декларації про 3.266.506 партій ввезених і про 4.683.378 партій вивезених. Сї посилки розложено опісля в річних звідомленнях на 2.000 родів товарів і на 130 країв, з яких товари прийшли або до яких товари вислано. Пересічну вартість всіх тих категорій товарів обчисляє оціночна комісія, що складається з 200 фаховців. Таким робом в річних звідомленнях є точні дані про скількість і вартість 2000 предметів торгівлі, які ввозять ся і вивозять ся з Угорщини.

Офіціальним органом для плекання виїсної торгівлі є королівсько — угорський торговельний музей, де кождий як у нутрі краю, так і загроаницею дістане на бажанне безплатно точні вісти про джерела, де можна набути товари і про змогу їх збуту. Перед війною мав сей музей на 120 заграничних ринках около 140 кореспондентів, які посилами сїй інституції звідомлення і посередничили в справах угорських купців загроаницею, а в справах тамошніх купців на Угорщині. На сході існують сї агенції вже більше як 20 літ і з успіхом пособляли розвиткови торговельних зносим між Угорщиною і сходом. Угорське міністерство торгівлі має намір розширити після війни сю інституцію ще більше.

Важним заведенням для охорони інтересів є угорсько-боснійське і східне центральне товариство, яке скла-

дається з делегатів вичислених висше союзів і численних наукових і культурних заведень; воно займається передовсім на Балканським півострові дуже інтензивною пропагандою в користь культурного й економічного зближення Балкану до Угорщини. Товариство устроює цілий ряд публичних лекцій на сході про Угорщину, а на Угорщині про балканські краї, дальше старается ся навязати живі зносини з визначними політиками — економістами сходу, веде публичні наукові курси східних мов, оснувало на сході курси мадярської мови, видало власні книги по східним питанням і зорганізувало інформаційне бюро для угорських і східних газет.

Перед кількома місяцями зложено в сім центральному заведенню також російський відділ, який збирає і опубліковує економічні вісти про Україну і Росію і робить всякі можливі приготування, щоби ввести в життя економічне і соціальне зближення між Угорщиною і східно-європейськими краями.

Угорські купці, які хотять мати основне знання про торгівлю зі сходом і східною Европою, займаються вивченням мов і економічної політики в будапештській східній академії, в фіюмській експортівній академії і в середській балканській академії.

В Середі і Темешварі є школи й інтернати для молодих комерсантів і ремісників з близького сходу, які хотять скінчити своє спеціальне образование на Угорщині. До ремісничих і сільсько-господарських шкіл на Угорщині вже від багатьох літ приїзджая для спеціального образования багато Болгарів, Турків і Альбанців.

Таким робом Угорщина має всі дані, щоби грати видну ролю в зносінах між Сходом і середуючою Европою.

h. 61.798.

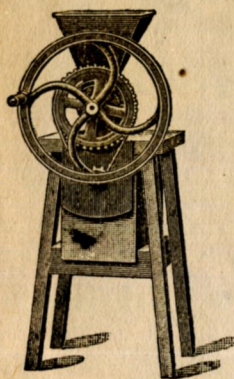
**В справі оголошень просимо
звертати ся до нашого генераль-
ного заступника на Австрію й
Угорщину Альберта Леве-
ніха, Wien I., Georg Cochplatz 3.**

**In allen Inseraten-Angelegenheiten
wolle man sich an unseren General-
vertreter für Oesterreich und Ungarn:
Albert Loevenich, Wien, I., Georg
Cochplatz 3, wenden.**

**Mindenféle hirdetési ügyben fordul-
jon ausztriai, illetve magyarországi
képviselőkhöz: Loevenich Albert,
Bécs, I., Georg Cochplatz 3.**

**УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДОМАШНІЙ МЛИНОК ДЛЯ
ЗБИЖА З ЩІТКОВИМ І СІТКОВИМ ПРИЛАДОМ.**

для ручного й моторового вжитку.

Дрібний виміс корму з кожного роду збіжа Завдяки своєрідній, зголошеній до патенту конструкції, кожний лйік може виробляти найкращі сорти муки до печива.

Експорт для перепродавців тільки в серіях.

Товариство металевого
монтерства з обм. пор.

— Відень, XII. —
(Metallappretur Gesellschaft m. b. H.,
— Wien XII.) —

Будова млинів і фабрика машин.

**Ст. Готгардівська
Перша Угорська фабрика кіс і серпів**

баронів фон Візер,

для Австрії:

ВІДЕНЬ, III., Беатріксгасе 14 б.
(Wien, III., Beatrixgasse 14 b).

для Угорщини:

СЕНТГОРТГАРД (Вош медє)
(Szentgotthárd [Vas megye]).

Основана: Мондзее 1350.

**Найбільший експорт кіс і підків,
продукує річно 1 мільон кіс
і 3 мільони підків.**

Багато виставових премій, між ин. почетний
диплом Амстердам 1883, золота медала
Антверпія 1885, золота медала Париж 1900.

Carbovent pro usu interno

відповідаючий приписам Веховського, незвичайно успішні лічничі висліди при холері, дезинтерії, пошестних недугах жолудка і кишок, при розвільненню жолудка і т. д.

Carbovent для ветеринарійних цілей

найкраще средство при червінці телят, при розвільненню свиней і рогатої худоби, при кишкових кольках коней, Endometritis septica і т. д.

Австрійське товариство для хемічної і металюрічної продукції

ВІДЕНЬ, I.,

WIEN, I.,

Шенкенштрассе 8—10. Schenkenstr. 8—10.

ШМЕЛЬЦЕР & ШЕНКЕ,

ТОВ. З ОБМ. П.

Інцездорф біля Відня
(Inzersdorf bei Wien)

ОДИНОКИЙ СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИРІБ:

ЦЕГОЛЬНЯНІ МАШИНИ.

Всі машини до виробу цегол до муровання і дахівок з ілу і глини.

320726

IV
И 61.796/2

„ВІДРОДЖЕННЄ УКРАЇНИ,”

часопис для плекання міжнародніх й економічних взаємин між Астрією, Угорщиною й Україною.

Видавець і відповідальний редактор: ГУґО НАґЕЛЕ.

Редакція й адміністрація: Відень, I., Georg Cochplatz 3.

„ВІДРОДЖЕННЄ УКРАЇНИ” містить статті і вісти про всі важнійші події політичного, воєнного, господарського і культурного життя в цілім світі.

„ВІДРОДЖЕННЄ УКРАЇНИ” інформує український народ про політичні і соціально-політичні відносини в Австро-Угорщині і сим робом пособляє обопільному порозумінню між народами, що замешкують сї держави.

„ВІДРОДЖЕННЄ УКРАЇНИ” описує економічне положеннє в Австро-Угорщині і на Україні і змагає до поширення й поглиблення обопільних торговельних зносин.

„ВІДРОДЖЕННЄ УКРАЇНИ” інформує українські торговельні круги про найкращі джерела закупна товарів, які може Українець в Австро-Угорщині набути, а також повідомляє, які продукти і де може Українець в Австро-Угорщині продати.

„ВІДРОДЖЕННЄ УКРАЇНИ” містить статті і вісти, що мають однаково великий інтерес як для українського селянина, так для українського купця, промисловця і фабриканта.

„ВІДРОДЖЕННЄ УКРАЇНИ” має між своїми співробітниками найкращі сили зпоміж українських і неукраїнських вчених та публіцистів.

УГОРЩИНА.

II.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Державні фінанси і кредит.
Шляхи і транспорт. — Торговля.

Дозволено цензурою. — Ausgabe amtlich bewilligt.
Kiadása hivatalosan engedélyezve.

Накладом „Відродження України” — Verlag des „Widrodschennje Ukrainy.”

A „Vidródzsennje Ukraine” kiadása.

Відень — Wien — Bécs, I., Georg Cochplatz 3.

1918.